

De therapie der hoop.

Je bent niet in orde, vriend! Ik merk het wel. Je hebt al een poosje gescharreld met leverpilletjes, je hebt het een of ander tonicum geslikt, maar zonder resultaat. Je pijnigt je af met de vraag wat je eigenlijk scheelt, maar je kunt er geen antwoord op vinden. De dokter heeft je ook niet kunnen helpen, hij heeft dat eenigszins teleurstellend resultaat van zijn onderzoek aan je medegedeeld: dat je niks mankeert. Maar je mankeert wel wat, dat voel je maar al te goed. Je voelt je loom, je hebt nergens zin in, je bent ook wat prikkelbaar tegen je omgeving. Je hebt last van het zuur, niet van maagzuur, maar laat ik het zoo zeggen: van humeur-zuur. Het brandt op je ziel, daar zijn beste mensen die je — ik weet niet waardoor — irriteren. Je kunt de voormannen niet echt eerlijk meer bewonderen, je hebt niet één held meer. Je voelt het leven zoo saai, zoo monotoon, je leeft zoo'n routine-leventje van den ééne dag in den anderen, maar de spanning, het vuur is er uit.

Ik denk dat ik begrijp hoe het komt. Je hebt zeker ook vier kruisjes achter je naam net als ik. En met vier kruisjes ben je oud in deze tegenwoordige samenleving, een heel oude bok. Ik weet wel, er zijn uitzonderingen, er zijn mensen, die na de vijftig professor, ja, na de zeventig nog minister worden. Daar zijn oudjes, die de jongeren beschamen. Maar zoo is de gewone gang van het leven niet, je bent vroeg op je maximum tegenwoordig en dan ga je aftellen, steeds verder aftellen. Niks lekker, hé, vriend!

Ja, vroeger was dat een tikje anders. Dan was je op je twintigste nog maar een snoljonge, op je dertigste een broekje. Tusschen de veertig en de vijftig wiegde je nog je kooters. Zoo van den buitenkant zag je d'r heel wat ouder uit dan wij in onze colbertjes, je had een pandjas aan, je droeg een rechtvaardig zwart dasje. Een punt- of ringhaard, misschien zelfs een paar bakkebaardjes sierden je wangen en je kin. Grapjes maakte je niet, dat liet je aan het jonge volkje over. Daar waren zoo in de gemeente maar enkele grappige mensen, een enkele die het mócht zijn en een paar anderen die het niet mochten zijn en daarom geen schijn kans hadden, om in de diakenbank te komen. Ja, het was heel wat stijver dan tegenwoordig, ook weleens wat onnatuurlijk, het zij toegegeven. Toch was de man met de bakkebaardjes, die kinderwiegende voorzaat van ons, veel jonger dan wij ons voelen. Want die man had perspectief in zijn leven. Als hij vijftig werd dan kwam hij in den leeftijd van de bestuursleden, hij begon met algemeen adjunct of tweede bibliothecaris en de heele familie was er gelukkig mee. Wat een jong diakentje! zeiden ze als onze voorzaat op zijn vijftigste in de diakenbank stapte! En wat kan hij al aardig collecteren!

Tegenwoordig schijnt onze toekomst veel sneller afgesloten. Wij schrijven op ons zestiende jaar ingezonden stukken, gaan op ons achttiende uit spreken, op ons vijftienvijftigste zijn wij beroemd en na ons vijftiendertigste zegt men: wie is die oude heer? Wij zouden hem wel op tal zetten! zeggen de mensen van een dominee, want hij is een baas op den stoel! Maar zie je, hij is al achter in de dertig, hij is veel te oud! Jammer! Ja, jammer voor den dominee, voor den meester, voor u en mij. Daar loopen wij met onze gladde wanggetjes, in onze fantasie-colbertjes, met onze wat geforceerde jongensachtigheid soms en ze vinden ons oud en wij voelen ons oud. Mannen en vrouwen, elk op zijn wijze. Wat zullen wij er aan doen? Wij kunnen den tijd niet terugzetten. Als wij een haard laten staan en een zwarte jas aanschieten, zijn wij daarmee niet geholpen. De vormen van het leven zijn niet onveranderlijk, gelukkig niet. Maar de verandering moet niet komen van buitenaf, maar van binnenuit. Kijk eens, vriend, ik geloof dat ik wel raad voor u weet. Men beschouwt u als oud, gij gevoelt u zoo'n beetje aan het eind van uw mogelijkheden. Gij beweegt u als het ware met langzame schreden naar uw pensioen of emeritaat toe. Stap — stap, stap — stap, stap — stap.

Wacht eens even.

Zou de Heilige Geest óók zoo over u denken? Zou Die u ook oud vinden en u beschouwen als iemand, die aan het eind van zijn ontwikkeling en aan de grens van zijn mogelijkheden gekomen is? Welneen, man! Als je zoo dat landerige gevoel hebt van een arrivée te zijn, dan fluistert de Heilige Geest zoo beschamend en tegelijk zoo kostelijk vertroostend: Mensch, ge zijt er nog lang niet! Hij leert u verwachten, begeeren, bidden, hopen. Hij brengt uw geest in actie en uw ziel in spanning. Bedroef Hem dan niet met uw gemopper, met uw geklets, met het gezeur van de mensen, maar laak — zooals de Catechismus zoo mooi zegt — de Heere door Zijn Geest in u werken. Liefde en ijver zullen blaken, waar reeds alles scheen verkwijnd! En de HEERE zal met uwe hoop wezen! N. B.

deze richting de uitdrukking „mystieke symbolen” op, aldus Suicerus.

Om kort te gaan, symbolen der kerk behoeven nog geen kenteekenen der ware kerk te zijn, al zijn haar kenteekenen, voor wie (nog eens) ze onderscheiden kan, meteen (voor zijn geestelijk oog waarneembare) symbolen. Een symbool kan iedereen zien, ook al kan niet iedereen zijn zin, zijn spraak, zijn tendenz, zijn bewijskracht verstaan. Een kenteeken daarentegen kan niet iedereen zien, daarvoor is een geoeftend oog noodig. Dat een instituut doopwater gebruikt (symbool) ziet ieder; of zij het recht gebruikt (kenteekening), dat ziet alleen wie er over meepraten kan. Als in de eerste gemeente wonderen gebeuren (symbolen), wonderen, die men van alle kanten zien en waarnemen kan, dan zijn die wonderteekenen voor wie eenmaal in de pinkstergemeente de ware kerk ziet, symbolen, en voor hem meteen kenmerken (notae) der kerk, tegenover het Jodendom, dat op den Pinksterdag verlaten werd door den Heere, die vuurtongen gaf niet op de sanhedristen, maar op de visschers, die met den Nazarener geweest waren. Maar die wonderteekenen zijn „zonder meer” nog geen kenmerk der kerk; hebben later ook niet de secten zo gekend? en zal de antichrist niet wonderen en teekenen doen? en zijn er in Möttlingen geen al of niet werkelijke wonderteekenen? Sporen der kerk zijn nog geen kenteekenen; de voetstappen des Heeren kunnen ergens geweest zijn, maar Hij kan elders heen verhuisd zijn, om met Calvijn te spreken. Als de antichrist, de pseudo-profeet, wonderen doet, zal men kunnen zeggen: de symbolen der kerk zijn bij hem. Maar de kenmerken zijn er niet. Reeds Gregorius de Valentia, jezuleet, wees in die richting.¹⁾

Dit heeft men te bedenken, ook bij de lezing van Calvijn. Bij hem zijn symbolen dingen, die men met de zintuigen waarnemen kan. Zoo is de handoplegging een symbool²⁾. Als Elia zich over het doode kind van de weduwe van Sarfath uitbreidt (1 Kon. 17: 21) of als Paulus het doet ten aanzien van den jongen Eutychus, die uit het venster gevallen was en dood opgenomen was (Hand. 20: 10), dan is dat een symbool. Maar wie zal vandaag verlangen, dat een dominee met zijn gestorven kerkleden zoo handelt, om straks, als het niet gelukt, te beweren, dat de kenmerken der kerk bij dien dominee afwezig zijn³⁾? De zalving met olie bij zieken is een symbool, maar wie wil beweren, dat men à la Möttlingen daarvan een „kenmerk” (nota) der ware kerk dient te maken⁴⁾? Calvijn zelf waarschuwt tegen zulke misvatting in betrekking tot het symbool der zalving met olie; men dient wel de kenmerken (notae) der kerk na te jagen, en te vertoonen, anno 1940, maar dit symbool niet⁵⁾. Zoo is de besnijdenis een symbool geweest⁶⁾, en alweer, de zalving met olie⁷⁾, en de ceremoniën zijn het⁸⁾, en de sacramenten⁹⁾, en het doopwater¹⁰⁾, alsmede het avondmaalsbrood¹¹⁾. De doop is een symbool der reiniging; wordt hij opgenomen in een verband van leer en belijdenis, waarin wij hem dus recht toonen te gebruiken, dan wordt zijn recht gebruik kenteekening (nota)¹²⁾. Men moet trouwens bedenken, dat in Calvijn's dagen het woord sacrament meer zichtbare teekenen aanduidde, dan bij ons tegenwoordig; zoo is ook de paradijsboom, de boom des levens, symbool, hetgeen voor de sacramentale teekenis heeft¹³⁾. Wij dragen onze symbolen, zooals soldaten hun uniform¹⁴⁾. Het sacrament is een zichtbaar woord, daarom kan het ook symbool zijn¹⁵⁾. Op het zichtbaar-zijn komt het telkens weer aan¹⁶⁾; daarom hebben juist de ceremoniën (Israël, Rome) zoo betekenisvolle plaats onder de symbolen¹⁷⁾.

Rekent men nu met die gewone hanteering van het woord „symbool” bij Calvijn, en houdt men dus vol, dat wel de „kenteekenen” (voor den goeden verstaander) „symbolen”, maar „symbolen” der kerk nog geen „kenteekenen” zijn¹⁸⁾, dan kunnen alle plaatsen, waarin Calvijn over „symbolen” en „kenteekenen” der kerk handelt, gemakkelijk worden gelezen.

En dan zal men niet meer heenglijden over het toch werkelijk niet onbetekenend onderscheid, dat Calvijn in de bekende passage van Inst. IV, 2, 12 aanbrengt in zijn woordenboek. Voorzover onder het pausdom nog „een stuk of wat” (aliquot) „symbolen” der kerk zijn overgebleven, wil hij daarin gaarne de sporen van Gods werk erkennen (net als wij allen het doen, wij Gods verbond nimmer weg was). Maar de eigenlijke notae (de eigenlijke kenmerken), waarover Calvijn „voornamelijk” gesproken heeft, en die het hart raken, en het kort begrip zijn van de kerkleer, die zijn er niet.

Eigenlijk begrijp ik niet, hoe dr de Bondt, en ook prof. Hepp, in zijn adhaesiebetuiging aan dezen medewerker, zich zoo hebben kunnen laten gaan, door kalm te beweren, dat Calvijn de woorden „symbool” en „kenmerk” (nota) zonder enig verschil gebruikt. Dat dit misgezien moet zijn, blijkt nog hieruit:

a. Calvijn spreekt van „aliquot” (een stuk of wat) „symbolen” der kerk. Dat kan, als men symbolen opvat, zoo, als wij hierboven hem hoorden doen. Maar wie spreekt er van „een stuk of wat kenmerken der ware kerk”? Wie, die met Calvijn ze eigenlijk tot twee herleidt: niet maar prediking, doch zuivere prediking; niet maar sacramenten, doch recht gebruik der sacramenten? Wil dr de Bondt eens zeggen, hoe ik, als er maar twee kenmerken der kerk zijn, kan zeggen, dat er ergens een stuk of wat zijn overgebleven? Bellarminus weet daar wel raad op, want die breidde het getal tot 15 uit. De gereformeerden hebben evenwel daar genoeg tegen gestreden. Het

woordje „aliquot” had dr de Bondt en prof. Hepp moeten waarschuwen. Bij onze opvatting van „symbolen” heeft men er niet de minste moeite mee; bij Rome zijn nog doopwater, avondmaalsbrood, er gebeuren krachten, er zijn ceremoniën, enz. enz. Maar dat zijn geen kenteekenen der ware kerk tegenover de valsche; óók de secten hebben symbolen der kerk, doch haar merkteekenen niet.

b. Calvijn zegt, dat bij Rome een stuk of wat van die „symbolen” zijn gebleven, die een „efficacia” hadden, d.w.z. een krachtdadigheid, een uitwerkingskracht, welke tot op het (vroeg) jaar, waarin Calvijn zijn Institutie schreef, noch de Satan, noch de menschen konden verwoesten. Dat ziet natuurlijk op allerlei: er wordt nog gepreekt (symbool), hoewel niet recht, er worden nog ceremoniën gebruikt, die het Woord willen aandringen, er zijn nog dienende handelingen voor zieken, stervenden, etc. Het ziet op allerlei, en met name op den doop, zooals de Jezulieten, die ik aanhaalde, bijzonder goed begrepen hebben; Calvijn wijst er onophoudelijk op, dat God de Heere in de donkere dagen der Middeleeuwen Zijn verbond niet heeft laten liggen, Zijn wereld niet zoo heeft laten verkommen, dat er geen kerk en geen volk Gods meer zijn zou. Maar nu de Reformatie bezig is zich te voltrekken, nu dwingt God tot de groote Entschelding. „Efficacia”, krachtdadigheid, krachtdadige werking, dat is een term, die men met name aan de „symbolen” der kerk verbindt, en aan de sacramenten. Maar het recht GEBRUIK der sacramenten, daarover gaat het bij de „notae” (kenmerken, merkteekenen). Dat GEBRUIK der sacramenten heeft de Satan wel degelijk verwoest, en de menschen ook. Vandaar juist, dat Calvijn de symbolen der kerk weer redden moest uit de handen van Satan en menschen. Heeft dr de Bondt, heeft prof. Hepp er ooit van gehoord, dat de kenmerken der kerk „efficacia” hadden? Ik denk het niet.

Slotom: wat ik indertijd dr de Bondt „op een briefje” gaf, dat geef ik hem nog op een brief. Hij leze Calvijn voorzigtiger, en prof. Hepp doe desgelijks. En bewere niet, zonder (eigen) bewijs.

K. S.

¹⁾ Gregorius de Val., a.w. 181/2

²⁾ 7, 628.

³⁾ 7, 629.

⁴⁾ 7, 631.

⁵⁾ 7, 631.

⁶⁾ 7, 684.

⁷⁾ 2, 1080, Inst. IV, 19, 20.

⁸⁾ 2, 1084, Inst. IV, 19, 25.

⁹⁾ 7, 618.

¹⁰⁾ 7, 620.

¹¹⁾ 7, 624.

¹²⁾ 2, 962, Inst. IV, 15, 1.

¹³⁾ 2, 949, Inst. IV, 14, 12.

¹⁴⁾ 2, 950, Inst. IV, 14, 13.

¹⁵⁾ 2, 944/5, Inst. IV, 14, 6.

¹⁶⁾ 2, 956, Inst. IV, 14, 19.

¹⁷⁾ 55, 99.

¹⁸⁾ Merkwaardige overeenkomst der bestrijding van dr Kaajan, en van dr De Bondt. Eerstgenoemde bedacht niet, dat als roomschen afgodendienaars zijn, daarom afgodendienaars nog geen roomschen zijn; de tweede veronachtzaamde, dat kenmerken wel symbolen, maar symbolen daarom nog geen kenteekenen zijn.

DE PLURIFORMITEIT EN ONZE SYNODES. (II.)

Na hetgeen we in ons vorig artikel opmerkten, vraagt thans dr Buizer's gravamen zelf de aandacht. Prof. Dijk herinnert (alinea 14—18) er aan, dat de Leeuwarder synode uitsprak, niet in te stemmen met de „uitlegging”, die dr Buizer gaf van de artikelen der confessie, rakende de kerk.

Wat was die „uitlegging”?

Op bl. 48 van het „Rapport aan de classis Middelburg inzake de kwestie ds J. B. Netelenbos” lezen we, als bijlage, een stuk van dr Buizer, waarin hij letterlijk het volgende opmerkt:

„Wanneer we deze belijdenis van onze vaders overnemen, beteekent dat dus m.i., dat wij belijden een geïnstitueerde kerk, die de eenige, ware kerk is, waar buiten geen zaligheid is, en die eenige, ware kerk moet dan voor onzen tijd natuurlijk zijn onze Gereformeerde Kerk. Dan is er niet pluriformiteit, niet veelheid van ware kerken, maar slechts een tweedheid: de ware en de valsche kerk, en moet die tweedheid door Gereformeerde leeraren gepredikt en door alle Gereformeerden beleden worden. Dan is er voor wie b.v. in het stuk der uitverkiezing niet met onze Belijdenis instemt en standvastig weigert zich bij de ware, d.i. de Gereformeerde Kerk te voegen, consequent genomen geen zaligheid, en is er met hem geen gemeenschap der heiligen mogelijk. En is zoo iemand lid onzer kerk, dan moet ten slotte het Banformulier over hem uitgesproken worden, dat, behoudens berouw en bekeering, tegelijk uitsluit van de geïnstitueerde kerk (door wering van de sacramenten) en van de gemeenschap van Christus. „Tegen den hiervoren onschreven belijdenisinhoud en de daaruit voortvloeiende consequenties voor de toepassing der kerkelijke tucht acht ik mij om des gewetens wille verplicht bezwaar in te brengen, wijl zij m.i. in strijd is met den geest van Christus en weigert de leidingen Gods met Zijn (algemeene) Kerk te erkennen.”

Tot zoover Buizer's „uitlegging” der artikelen.

Nu zal het toch duidelijk kunnen zijn, dat deze uitlegging der artikelen 27 vv. der confessie geen werkelijke uitlegging is. Want de belijdenis heeft bij de kerk nooit gedacht aan een in zich zelf afgerond en verder rechtens geïsoleerd blijvend instituut van één bepaald land, laat ons zeggen: de Gereformeerde Kerken in Nederland. Het feit, dat in den reformatie-

(Zie vervolg op blz. 206.)

H. M.

VEN

(II.) Ant-

chen „sym-
ing van de
i-bestridders
rezen werd.
kan) altijd
g lang niet
valsch). Een
w, maar op
d verzorgen,
echtbreuk,
avondmaals-
mbolen der
, zuivere
en overeen-
smus, kerk-
kenmerken
gezelschap
ool der ge-
k, het goed
erk van de
of ku-klux-

i. Een goed
rieden week
(teeken) en
maakt ook al
anquior en
teeken, sym-
aal. Uit het
s) kan niet
het tweede
-M. Gargon,
an den gan-
de kerk
a de stof-
t: hetgeen
water in
p, en van de
tisbrood
s vleesch
woordig is.”
i: αμβολον
i” (αμυιον)
daten onder-
bruiiken het
enen bij de
wijn bij het
hebben be-
um en bloed
meen heeten
us), ook de
k het avond-
en ook, vóór
s, vatten in